

Vprašanje 132. Kako bi najlaže in najhitreje zatrl podjede ali bramorje, kateri mi delajo veliko škodo na zelenjadnem vrtu, in sicer posebno po presajenih rastlinah? (A. R. na Ž.)

Odgovor: Podjed in bramor sta dve različni živali; podjed je črv majnikovega hrošča, bramor je pa poseben hrošček. Vi gotovo me ite navadnega podjeda ali ogrca. Proti temu ni druge pomoči, nego ga skrbno zatirati, kadar se zemlja prekopuje, in pa zatiranje majnikovega hrošča samega. Priporočajo saditi med druge rastline salato, ker na to gre podjed najrajši. Kakor hitro začne salatna rastlina pšati, odkopljite jo, in gotovo najdete celo tolpo črvov, katere lahko pomorite. Največ pa koristni krt, ki v kratkem času vso tako in enako golazen prežene. Francoski vrtnarji pravijo: En krt na vrtu koristi toliko, kolikor dva pridna delavc.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

175.

Kobilica selka.

Julija meseca so naše kobilice po vsem razvite. Takrat se najglasnejše razlega njihovo cvrčanje. Oplojena samica po osmih dneh nima druge skrbi razen te, kako bode jajčeca položila. Vznemiri se, neha jesti, išče prhke in mehke prsti, v katero hoče zakopati jajčeca, da jej čez zimo ne poginejo. Do štiri centimetre globoko položi v kepi 60 do 100 jajčec, in ker jih nosi navadno po 150, more toraj dve kepi odložiti na dveh mestih. Samica se je s tem delom dosta utrudila in iztrošila, ali poskrbela je dovolj za potomstvo, in sedaj lahko pogine.

Kedar pomladi nastopijo lepi dnevi, izlezejo v treh tednih iz jajčec mladiči. Znamo pa, da se kobilice zelo slabo preobražajo. Koj ko izlezejo, vidi se jim, kakošne bodejo, samo da še nimajo kril. Prvih pet tednov se drži mlada družina na okupu in ogrizava najnežnejše klice po bilju. V tem času je morala kobilica dvakrat sleči staro kožo, ker jej je pretesna postala. Družina potrebuje od slej več hrane, zato se razleze. Kmalu je treba tudi tretjo in potem četrto kožo izsleči, ker mlada kobilica biva čedalje daljša in močnejša. Štirinajst dni po četrtem slačenju napoči dan, ko se ima kobilica tako rekoč v drugo roditi. Peti pot se popne na primerno mesto, in v pol ure se izleče iz stare kože. Sedaj prvi pot razprostre krila, in kobilica je gotova. Potem odleti v svet delat, kar so delale njene prednice.

Ako pomislimo, da samica more položiti 150 jajčec, potem nam je jasno, zakaj se ta požrešna vojska ob ugodnem vremenu more tako strašno pomnožiti, da je vse polje daleč na okrog ne nasiti. Ako imajo ko-

bilice tri leta ugodno vreme, potem se morajo izseliti. In tako je nadloga gotova. V vročih krajih je suša kobilicam smrt, samo gorko deževje jim pomaga, da se človeku na nesrečo pomnože.

Čeljusti gladnih kobilic se primejo vsakošne rastlinske hrane. Trave in poljske posetve pa so jim najtečnejša hrana, in kjer roj kobilic pade na njive ali livade, tam je v par urah tako, da človek ne more pogoditi, kaj je malo popreje raslo. Kedar je polje opustošeno, potem dojde vrsta na drevesa in grmovje, in kmalu je vse golo kakor po zimi. Kedar so kobilice v enem kraju izvršile svoje pogubno delo, začno se pripravljati na odhod. Mala četa 20 do 30 glav se vzdigne in začne krožiti po zraku, da vzdigne roj. Kmalu se vzdigne roj in odleti v drug kraj. Ta neštevilna vojska leti kakor črn oblak, ki se ga vsak boji. Solnce se skrije in nebes potemni. Miljoni kril trepečejo v zraku, in človeku se zdi, kakor da sliši daljno bobnenje vodopadov. Vojska je pala na zemljo. Veje po drevju se krehajo in lomijo od silne teže, livade in njive pa potemne od nagnjusnih kobilic. Človek stoji zdvojen, ker mu pred očmi gine vsa nada. In kedar roji odlete, izginila mu je lepa pšenica, rež in drugo. Kobilice so mu vse do korena požrle, in na sidunosnem drevju ni ostalo ne peresa, ne sadja.

V južnih krajih vedo, da se navadno naslednjega leta po takej nesreči ni bati novih rojev, ker večinoma gladu poginejo preje, preden morejo samice jajčeca položiti. Pa če tudi ni te nesreče, utegne pa nastati druga in še večja. Brezštevilne mrtve kobilice začno gnjiti, in neznosen smrad okuži zrak. Nič čudnega, če se izcimijo kužne bolezni mej stradajočim ljudstvom.

176.

Pustošenje kobilic po Evropi, Aziji, Afriki in Ameriki.

V Egiptu so bile kobilice uže v starem času na slabem glasu. Tudi smo omenili, kaj pravi sv. pismo. Da si imamo s st. rodavnih časov malo vesti zapisanih, vendar nadloge o kobilicah se več potov omenjajo, z novjših časov pa imamo še preveč takih nesreč zapisanih. Tako na primer imamo zapisano, da so 1690. l. prileteli silni roji kobilic v Poljsko in Litevsko, in očividec abbe Ussans je zapisal tole: „Mrtve kobilice so ležale štiri črevlje na debelo. Žive kobilice pa so se vsedale po drevju v tolikej množini, da so se veje obešale. Dež je sicer kobilice pobil, ali potem so okužile zrak.“

Leta 1749 so ustavile kobilice vojno Karola XII., kralja švedskega, ko je bežala po izgubljeni bitki pri Poltavi. Kralj je menil, da se je vsula toča, ko je na vojno pal roj kobilic. Slišali so uže od daleč šumenje, vršanje kakor da se bliža nevihta. Ob tem šumu ni bilo slišati šumenja Črnega morja. Ljudje in konji so na čas

izgubili vid od te žive toče, ki je prišla iz tako črnega oblaka, da je solnce potemnelo. Istega leta so poplavile kobilice velik kos Evrope, in vesti s tistih časov pripovedajo o silnej nevolji, ki je po Evropi vsled tega nastopila.

Leta 1755, ko je strahoviti potres porušil Lizbono, navalili so v Portugalsko silni roji kobilic, da je bila nesreča še večja. Leta 1780 so navalile kobilice v Sedmograško v tolikej množini, da so morali vojake na pomoč poklicati. Petnajst stotin ljudi jih je šlo pobijati, a ni se poznalo skoro nič, samo hladni veter je prinesel pomoč. Naslednje pomladi je prišla nadlega zopet v deželo. Vsi kraji so se vzdignili kakor na vojsko. Izkopali so grabnov, naredili so ognjev, pričakovali so jih z ogromnimi metlami, ali vendar so kobilice opustošile polje, kakor da ni nobeden branil. Istega leta so požrle kobilice vse v Maroku, tako da so ljudje vrtali razno korenje, da niso lakote pomrli. Tudi v Indiji in Kitaju so kobilice več potov grozno škodo delale. Spominja se, da so 1735. l. v Kitaju kobilice tako se vsule, da so požrle ne samo vse poljske posetve, temveč tudi žito po žitnicah in obleko po stanovanjih.

V južnej Francoskej se dogaja, da se kobilice strašno pomnože, in najrodovitejši kraji ostanejo pusti. Francoski letopisi so zapisali cele vrste let, v katerih so kobilice nemilo pustošile. Tako so 1613. l. navalile kobilice na poljane arleške, in v osmih urah so bile vse posestve do korenine snedene, in to na prostoru 15.000 oralov. Od tu so odletele, kobilice daleč ob Roni in komorkoli so priletele, povsodi so vse opustošile. Potrosile so 45.000 frankov samo za nabiranje jajčec. Vele, da so nabrali 5 milijard in 250 milijonov jajčec ter jih v Rono vrgli. Enakih primerov omenja Francoska še mnogo.

(Dalje prih).

Politične stvari.

Skupno pastirsko pismo o ljudski šoli.

Nadškofje in škofje avstrijski

vsem vernim svojih škofij

mir, pozdrav in blagoslov v Jezusu Kristusu
Gospodu našem.

Je li to kaj čudnega? Ali pa so li naši nasveti pretirani, brezumni, kakor pravijo? Kaj pa terjamo z Vami vred, preljubi v Gospodu? Terjamo, da se za katoliške otroke napravijo katoliške šole: da v njih poučujejo verni katoliški učitelji ter oskrbujejo vzgojo in pouk po naukih naše sv. vere. Tudi postava sama pravi, da je namen šole ta, da se vzgojujejo otroci pravno-versko. Če hočejo imeti te besede kak pomen, ne povedo nič drugega, kot to, da mora šola na otroke vse-skozi vplivati pravno-versko, da mora biti učitelj sam pravno-versk, da mora imeti svojo nalogo in učiteljsko

svojo dolžnost za pravno-versko; zadnjič, da morajo tudi knjige, ki se rabijo v šoli, služiti pravno-verski vzgoji. Tudi šolski red, pridejan k šolski postavi, priznava kot vodilno načelo za pouk, da morajo biti posamezni predmeti mej seboj v jednotni zvezi. To pa ni nič drugega, kakor da mora biti tudi veronauk z drugimi učnimi predmeti v tesni in stalni zvezi, in da se veronauku pri drugem pouku nikakor ne sme nasprotovati.

A, je li tudi v resnici tako, kakor postava in šolski red ukazujeta? Le ob kratkem hočemo opisati pravo stanje naše sedanje šole. Veronauk ni vodilni temelj in vodilno pravilo naše sedanje ljudske šole, ampak le eden izmed mnogih učnih predmetov, in še to brez potrebnega števila učnih ur. Drugi predmeti so brez vsake zveze z veronaukom in se žal pogosto lahko obravnavajo na tak način, ki ne pospešuje pravno-verske vzgoje. Verska vzgoja šolske mladine je omejena na tako pičlo mero pobožnih vaj, da se v otroških srcih ne more vzbuditi gorak verski čut. Veronauk in pobožne verske vaje niso pridržane neoviranemu cerkvenemu vodstvu, ampak podrejene so svetni oblasti kot zadnji odločilni razsodnici. Na izobraževanje učiteljev nima cerkev rekli bi nikakega vpliva, pri njihovem nastavljanju pa je čisto izključena; in tako se zgodi, da se katoliški otroci pogosto poučujejo in vzgajajo tudi od oseb, katere so katoliški veri ali tuje ali sovražne, in katerim je toraj nemogoče, da bi katoliško vzgojevale.

Lahko bi ta opis še nadaljevali, toda rečeno zadostuje popolno, da si pojasnimo nasledke, katere so napravile take šolske razmere. Spoštovanje do cerkve, ljubezen do vere, pojavi verskega življenja se zgublajo bolj in bolj; domišljavost in prevzetnost, lahkomišljenost in površnost, zaničevanje vsake božje in človeške veljave pa silovito raste. Ali se bomo temu čudili in je li drugače mogoče, če se sicer katehet trudi po dve uri na teden, da polaga otrokom na srce strah božji in vero na resnice od Boga razodete, in da jim vceplja krščansko čednost, če pa se nasproti v več kot dvajsetih šolskih urah na teden more vplivati na otroke tako, da se versko spoznanje in versko življenje ne le ne okrepi, marveč — bodisi brez namena, bodisi z namenom — omaje? A, preljubi v Gospodu, svoje notranje žalosti pri teh razmerah ne moremo popolno in jasno izreči; nečemo vračati trdih besed, ki padajo z one strani čez nas in našo zvesto duhovščino; preveč spoštovanja imamo do Vaših otrok, kakor da bi hoteli rušiti v njihovih srcih veljavo njihovih učiteljev. A to ste iz naših besed pač povzeli: mi ne moremo dati katoliškim starišem poročstva, da se bodo njihovi otroci vzgojevali katoliško v ljudski šoli, kakeršna je sedaj in prav tako malo Vam moremo reči, da smete v tem oziru biti mirni zaradi težke vestne dolžnosti in težke svoje odgovornosti pred Bogom.

Naj nas sicer dolže, da nameravamo ljudsko omiko nazaj potisniti, veronauk na škodo drugega pouka raz-